

MEKTUPLARLA
SURİYE, FİLİSTİN, KUDÜS SEYAHATI
VE SİYONİZM MESELESİ

Mektuplarla Suriye, Filistin, Kudüs Seyahati
ve Siyonizm Meselesi

1. bsk. İstanbul 2019

İŞARET YAYINLARI

Hobyar Mah. Ankara Cad.

Ünal Han no 21/1 34110 Cağaloğlu - İstanbul

tel: (0212) 519 17 28 - 528 30 63

fax: (0212) 528 30 59

isaret@isaretyayinlari.com.tr

www.isaretyayinlari.com.tr

MEKTUPLARLA
SURIYE, FİLİSTİN,
KUDÜS SEYAHATI
VE SİYONİZM MESELESİ

Yusuf Akçura

Tatarca'dan hazırlayan
Ömer Hakan Özalp

işaret

İŞARET YAYINLARI: 244

Tarih - Seyahatname

Kitabın adı ve yazarı

Mektuplarla Suriye, Filistin, Kudüs Seyahati
ve Siyonizm Meselesi
Yusuf Akçura

1. bsk. İstanbul 2019

© İşaret Yayınları

Yayın yönetmeni: Dr. İsmet Uçma

Editör: H. H. Uçma

Tatarca'dan Anadolu Türkçesi'ne aktaran: Ömer Hakan Özalp

Dizgi - Mizanpaj: Ö.H.Ö.

Kapak tasarımı: Yunus Karaaslan

Baskı - Cilt

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi no 19/102, Topkapı/İstanbul
tel: (0212) 483 47 91-92
(sertifika no: 11964)

ISBN: 978-975-350-378-5

Sertifika No

15826

Mizanpaj programı: QuarkXPress

Karakter/Font: Utopia

Metin: 9.7 pt.

(Satır arası: 13 pt. Paragraf arası: 2 mm)

Alıntılar: 9 pt. (Satır arası: 12.3 pt.)

Dipnot: 8.5 pt. (Satır arası: 11.8 pt.)

İŞARET YAYINLARI

Hobyar Mah. Ankara Cad.

Ünal Han no 21/1 34110 Cağaloğlu - İstanbul
tel: (0212) 519 17 28 - 528 30 63 fax: (0212) 528 30 59
isaret@isaretyayinlari.com.tr
www.isaretyayinlari.com.tr

İçindekiler

Takdim / 15

Vakit gazetesinin sunuşu / 23

I. Suriye (Beyrut) Mektupları / 25

Suriye'den (Beyrut'tan) 1	27
<i>Vakit</i> okuyucularına karşı mahcubum	27
Suriye ve Filistin'i görmeyi çok istiyordum	27
Arnavutluk seyahatını yazamadığıma pişmanım	29
Fransız vapuru	30
Bir Osmanlı memuru	31
Suriye'den 2	33
Beyrut: Yabancı okullar ve ıslahat	33
Amerikan külliyesi/üniversitesi, Tatar talebeler	35
Arapça'nın peşine düşmek Tatarları Amerika'ya kadar sürükleyecektir	39
Suriye'den 3	42
Suriyelilerde ahlak, ticaret ve sanat	42
Avrupalıların Suriyelilere bakışı	44
Amerikalılarla Fransızlar buraya niçin gelip onca para döküyorlar?	45
Hristiyanlık, Protestanlık	48
Cizvitler kimlerdir?	50
Müslümanlar ne yapıyorlar?... ..	51

Köknarlar altında dertleşme...	51
Suriye'den 4.	53
“İslahat/Reform”	53
<i>el-İttihâdu'l-Osmânî</i> idarehanesinde	54
“Nâdi Cem‘iyyetü'l-İslahâti'l-Umûmiye”	57
Niçin ıslahat istiyorlarmış?...	58
Suriye'den 5.	60
Neler istiyorlar?	60
Dil meselesi	61
Geniş hayaller	64
“İslâm âlemi, Arap dünyasıdır”	65
İslâm dinine iki ayrı bakış	66
Reform istemeye hakları var mıdır?	66
Güçleri yetebilir mi?	67
Suriye'den 6.	69
el-Külliyyetü'l-Osmâniyyetü'l-İslâmiye	69
Doktor Beşir el-Kassâr	70
Osmanlı tarihi	75
Suriye'den 7.	80
Beyrut gazeteleri	80
İslahata bir başka açıdan bakış	82
‘Yabancı parmağı’ ve Osmanlı idaresizliği	83
Beyrut'ta hakim kim?	86
Suriye'den 8a.	88
Türklerin medeni hizmetleri: Sanayi mektebi, öğretmen okulu, ipekçilik okulu, Âsım Efendi, lise	88
İpekçilik atölyesi ve Âsım Efendi	92
Beyrut medeniyet [kültür] açısından nereye bakıyor?	95
Suriye'den 8b	97
Beyrut iktisadi açıdan nereye bağlıdır?	97

SURİYE, KUDÜS VE FİLİSTİN SEYAHATI

Yaşlı liberal Hasan Beyhem ile konuşma	98
Araplarla Türklerin milletçe teşekkülü/teşkilatlanmaları	99
Vapurdan görülen, ama anlaşılamayan güzel manzara	101
Tedbirlice şiddet	102
Suriye'den 9	104
Avusturya vapurunda	104
Beyrut'ta gördüklerimden yazamadıklarım	
Islahat klübünün kapatılmasına doğru	105
Hristiyan Araplarla kısa bir tartışma	108
Milliyet fikri girişken zengin çocuklarına kadar yayılmış	110
Suriye'den 10	111
Arap tarihi hakkında umumi bir ders	111
Peygamber bölüşme	112
Türklerin tevazuu	114
Giyorgi Papidanos'un ejderhayı öldürdüğü yer	115
Resim meselesi	117
Tatar şakirtlerine teşekkür	118

II. Filistin Mektupları / 119

Filistin'den 1	121
Beyrut-Yafa arasında	121
Avusturya vapurunun İtalyan kaptanı	121
Avusturya'nın milliyet siyaseti	122
Anadolu'dan Amerika'ya göç	123
Hayfa ve Akka	125
Dünyayı terkedener	129
Yahudiler	131
Filistin'den 2	132
Abdullah Tukay'ın vefatına taziye	132
Yafa limanının durumu	134

Yafa'da yük taşıma	136
Arabistan'da Rus cadde/sokak ve misafirhanesi	136
Siyonizm hakkında bir-iki söz	138
Zengin bir kitap dükkanı.	140
Dr. Hertsel/Herzl ve “Yahudi Devleti”	141
Kitapçı ile tartışmamız.	142
Filistin'den 3a	147
Telaviv	147
(Dr. Hissin'le...)	149
(Yahudiler, Araplar ve Bedeviler).	150
(Şehrin genel idaresi)	151
(Hertselyah)	154
Filistin'den 3b	156
(Toplantı salonu)	156
(Laboratuvar, jimnastik salonu ve okul müzesi)	157
(Okulun idare ve maliyesi)	159
(Su kuyusu)	160
(Müzik okulu ve kooperatif dükkanı)	162
(Kız okulu ve siyonist kızlar).	164
(Okul siyaseti)	165
(“Eğer yahudiler isterlerse, o bir masal değildir!..”).	166
Yafa'nın müslüman mektepleri	167
Filistin'den 4	168
Kudüs'e çıkış	168
Duygularım donmuş, hayalim tükenmişti	168
Yeni Haçlı şövalyeleri.	170
Hacı efendinin tavsiye ettiği otel.	172
Kudüs-i Şerif bu mu?	174
Uykusuz bir gece.	174
Filistin'den 5	175

SURİYE, KUDÜS VE FİLİSTİN SEYAHATI

Kudüs'te tekke/misafirhane ve kiliseler.	175
Fransız tekkesi/misafirhanesi	176
Rus caddesi	178
Tampof meydanı.	180
Filistin'den 6	181
Burada Ortaçağ henüz sona ermemiş (Ermeni ve Rum mahalleleri)	181
Beynelmîlel bir şehir	182
Kudüs'ün nüfusu ve hakimi	185
Filistin'den 7	186
Mescid-i Aksa.	186
(Sahratullah yahut Hacer-i Muallak)	188
(Kubbetü's-Sahra)	194
Filistin'den 8	195
(Mescid-i Aksa'nın minber ve mihrabları)	195
(Yaşlı delil ve molla)	199
(İsrailoğulları'nın yaptıkları)	200
Filistin'den 9	202
Karanlıkta	202
Vadi-i Yosafat: Mahşer yahut cehennem.	202
'Dinler/Yahudi tarihi'nin (tarih-i mukaddesin) faydası.	204
(İsrailoğulları'nın Mısır'a gelişleri)	204
Tarih-i mukaddesten 'huruç/çıkış' (ve Arz-ı Mev'ûd'a giriş)	207
Filistin'den 10	209
Tarih-i Mukaddes'in yararı.	209
'İlmî tarih'e nazaran eski Sami dinleri	210

III. Tarih-i Mukaddes (Yahudilik tarihi) / 217

Tarih-i Mukaddes 1	219
İsrailoğulları'nın eski dini	219

Kral seçimi ve Kudüs'ün zaptı	221
Kral Davud ve Süleyman (a.s)	222
Mabed ve Sahratullah	224
Hikaye ve gerçek	226
Yahudi milletinin 'mucizesi'	228
Tarih-i Mukaddes 2	229
<i>Mucizenin sebeplerinden</i>	229
Günah yüzünden çöküş.	230
İsrailoğulları'nın peygamberleri, usul-i cedidciler idi	232
Cedid-kadim çekişmesi	233
Musa şeriatının gelişmesi	234
Maddi ibadetten ahlaki ibadete.	234
Tarih-i Mukaddes 3	236
Tarih-i Mukaddes'te Türkler	236
Türk korkusu Musa şeriatını terakki ettirmiştir	236
Ye'cüc ve Me'cüc	238
Tevrat'ın bulunuşu	239
Yahuda devletinin son günleri:	
Partiler tefrikası/mücadelesi	241
İsrailoğulları'nın esareti	242
Tarih-i Mukaddes 4	244
Hezekiyal peygamberin tarihî felsefesi	244
Bir kavmin başına kaza ve bela	
Allah'ın emrini dinlemekten gelir	245
Ölümden sonra diriliş (<i>ba'sü ba'de'l-mevt</i>) fikri	246
Cennet, siyonizm ve sosyalizm	249
Babil'in çöküşü/yıkılışı	250
Tarih-i Mukaddes 5	252
Babil esaretinden kurtuluş	252
Yeni yahudi cemiyeti	253

Milli hastalığın devası/ilacı	
mahkum milletdaşlardan geliyor	254
Nehamyâ ve Azrâ/Üzeyr	255
İrkin saflığını koruma tedbirleri.	255
Gösterişli tevbe ve yemin	256
Peygamberliğin sona erışı	257
Kitab-ı Mukaddes/Tevrat'ın [Baybil'in]	
toplanıp din ve milletin korunması	258
Tarih-i Mukaddes 6	259
Yunan devri	259
Makkabiler	260
Makkabi jimnastik cemiyetleri.	260
Roma himayesi ve Hirodis Han	261
İsa (a.s)	262
Yahudilerde milli istiklal fikrinin güçlenmesi.	262
Hristiyan Yerusalem ve Tarih-i Mukaddes'in sonu.	264

IV. Kudüs-i Şerif Mektupları / 265

Kudüs-i Şerif 1	267
Postane	267
Cadde	268
Harem'in kapısı.	271
Cami-i Emeviye'de bir cuma namazı.	272
Sahratullah'ın üstü	273
Sahra ile ilgili hikayeler	274
Kudüs-i Şerif 2	276
Eski bir hile	276
Müslüman bayramı olduğundan	
kapıcılar (bevvablar) bulunamıyor	277

Harem-i Şerif meydanında Hz. Süleyman zamanından kalma tek şey Sahratullah'tır	278
Yahudiler Harem'e girmiyorlar	278
Ağlama duvarı	279
“Çabuk ol, çabuk ol, ey Sıhyun'un kurtarıcısı!..”	282
Kudüs-i Şerif 3	285
Duyguda sanatın etkisi	285
Hristiyanlık ve güzel sanatlar	285
Din, güzel sanatlar ve felsefe	287
Dinî terbiyede şiir, musiki ilh.	288
Ben niçin İsa Mesih'in Yerusolim'ini görmek istiyordum? ...	289
Zeytindağı.....	290
Kudüs-i Şerif 4	293
İsa Mesih'in hayatında Zeytindağı	293
Tefelsüf	294
Cismâniye.....	294
Kutsal mekanların ikileşip üçleşmesi mucizesi	295
Karşılıklı yalanlama	297
Kudüs-i Şerif 5	299
Paskalya/Fışh ve Nebi Musa bayramı	299
Şehir ve Harem'in bayramda görünüşü.....	300
Kudüs-i Şerif 6	305
Büyüklerin çadırında	305
Halid bin Velid'in torunlarından birinin kıymetli iltifatları. . .	305
Demokratlık-aristokratlık meselesi	306
Nebi Musa bayramının hikmeti, tarihi ve âdâbı	308
Bu bayram ıslah edilemez mi?	310
Osmanlı hükümetine de iş düşmektedir	311
Spor	313
Uğurlama/Teşyi	314

Kudüs-i Şerif 7	315
Türkçe bilmeyen Osmanlı memuru	315
Genç ve idealist bir baytar	317
Ruhi el-Hâlidî Bey'i ziyaret	320
Filistin'de ictimai teşkilat	321
'İltizam' ve 'mültezim'	321
Kudüs-i Şerif 8	323
Milli partiler: 'Kaysî' ve 'Yemenîler'	323
Arap-Yahudi münasebetleri	325
Köylülere zulüm	327
Hertselyah programı	330
Yahudi vatani	330
Bugünkü Araplarda idare yeteneği... ..	331

Ekler / 333

Ek I

Siyonizm - Musa Carullah Bigiyef / 335

Siyonizm hakkındaki görüşleri	336
Siyonizm 1	339
(Siyonizm ve Türkler)	339
(Okul siyaseti)	340
(Siyonizm, Kur'ân ayetleri ve İslâm'ın istikbali)	342
(Kur'ân'da Benî İsrail ve yahudi devletleri)	343
(Yahudilerin esaretten dönüşü)	344
(Batıdan gelen dehşet)	345
(Kur'ân ve yahudilerin geleceği)	346
(Yahudilerin becerikli önderleri)	348
(Siyonizm fikrinin çıkması ve mesihler)	350
(Mesihler yerine siyaset yolu)	351
Siyonizm 2a	353

(Ayetler naklî delil değil, birer hakikattır)	353
(Siyonistlerin değişmeyen amaçları ve sermaye).	354
(Hürriyet asrı ve İslâm âlemi).	355
(Teodor Herzl)	356
(Müslümanlar ve Filistin)	358
(Büyük devletlerin yahudi devletinin kurulmasını desteklemeleri).	359
(Filistin topraklarını satın alma)	361
Siyonizm 2b	363
(Filistin arazisi ve müslümanlar).	364
(Müslümanların ihmalkarlığı)	365
(Meselelerin açık cevapları)	368
Siyonizm 3	370
Siyonizm münasebetiyle.	370
(Müslümanlarla yahudiler arasında bir mukayese)	371
(Hukukun esasî kuvvet'tir)	371
(Devletin dışardan borç alması)	372
(Parayı kendi hazinelerimizden bulmak)	374
(Filistin topraklarının yahudilerce satın alınmasını önlemek)	377

Ek II

Nebi Musa ziyareti / 378

Ek III

Suriye - Yusuf Akçura

Araplar, Avrupalılar; daha önceki ve şimdiki durumları / 381

Ek IV

Arz-ı Mukaddes'te - Gazzeli Cemal / 385

Arz-ı Mukaddes'te 1	385
Arz-ı Mukaddes'te 2	392

İndeks / 400

Takdim

XIX. asrın sonlarıyla XX. yüzyılın başlarında büyük bir atılım yaparak o günkü İslâm âleminin parlak ilim ve kültür merkezlerinden biri haline gelen Kazan bölgesinden gelip ülkemize yerleşen veya uzun süre burada yaşayan pek çok şahsiyetin Osmanlı'nın son devresiyle cumhuriyet döneminde bilimsel, siyasi, kültürel ve sosyal alanlarda etkili olduğu ve yeni görüş ve fikirler getirdiği bilinen bir husustur.

Halim Sabit Şibay, Sadri Maksudi Arsal, Abdürreşid İbrahim, Zeki Velidi Togan, Ayaz İshaki, Hamit Zübeyir Koşay, Akdes Ni-met Kurat, Ahmet Temir, Abdulkadir İnan... bunların en bilinenleridir...

Sayıları daha da artırılabilir bu şahsiyetlerden bir tanesi de, Türkiye'de Türkçülüğün kurucularından, *Üç Tarz-ı Siyaset*'in yazarı sosyolog, gazeteci, siyasetçi, bilim adamı ve yazar Yusuf Akçura'dır.

Yusuf Akçura, 1876'da Kazan'a bağlı Simbir şehrinde dünyaya geldi. Babasının öldüğü 1883'te annesiyle birlikte İstanbul'a göçtü. 1892'de Harbiye'ye girdi. İkinci sınıfta iken tutuklandıysa da, çalışkanlığından dolayı, cezasının bitiminde yeniden okula döndü.

Mezuniyet sonrasında kurmay sınıfına ayrılmışken, 1897'de Jön Türklerle ilişkisi olduğu gerekçesiyle tutuklanarak, Fizan'a sürülmek üzere Trablusgarb'a yollandı. Ancak bir süre sonra serbest bırakıldığı gibi rütbesi de iade edildi.

Trablusgarp'ta bir yandan erkan-ı harbiye kaleminde çalışıp bir yandan öğretmenlik yaptı.

Bir müddet sonra da, okumak için Tunus üzerinden Avrupa'ya kaçtı. 1899'da Paris'te Ecole Libre des Sciences Politiques'e girdi. Burada Sadri Maksudi ve Ahmet Rıza Bey'le tanışarak *Şurayı Ümmet* gazetesinde yazarlığa başladı.

Okulu bitirdikten sonra 1903'te Kazan'a döndü ve meşhur "Üç tarz-ı siyaset" makalesini kaleme alarak, Kahire'de yayımlanan *Türk* gazetesinde neşrettirdi (1904). Rusya müslümanlarının siyasi ve kültürel çalışmalarına katıldı. Cedidciler ve 'Rusya Müslümanları' isimli siyasi oluşum içerisinde yer aldı. Bir yandan da öğretmenlik yaptı ve bu sırada *Kazan Muhbiri*'ni çıkardı (1905).

1906'da *Ulûm ve Tarih* isimli kitabı çıktı. Aynı yıl, Rusya meclisine/Duma'ya seçilmesini engellemek için, Rus hükümeti tarafından kırk gün kadar hapsedildi. 1907'de hapis hanelerini *Mevkufiyet Hatıraları* adıyla yayımladı. Bundan sonrasında, Kırım'da çıkmakta olan *Tercüman* gazetesinde çalışmaya başladı ve bu sırada *Üç Haziran Vak'a-i Müessifesi* isimli eserinden dolayı takibata uğradı.

1908'de meşrutiyetin ilanı üzerine İstanbul'a geldi. Bir ara Rusya ve Almanya'da bulduysa da 1910'da tekrar İstanbul'a döndü.

İstanbul'da Türkçülük hareketinin içerisinde yer aldı ve o yıllarda kurulan Türkçü derneklerin hemen hepsinin kuruculuğunu yaptı. 1911-17 yılları arasında, *Türk Yurdu* dergisinin müdürlüğünü üstlendi. Bir yandan da Harbiye, Medresetü'l-Vâizîn, İstanbul Darülfünunu ve Deniz lisesinde hocalık yaptı.

Rusya'daki Türk-Tatar Halklarını Koruma Komitesi üyesi olarak İsviçre'deki Milletler Konferansı'na katıldı; 1917-19 yılları arasında Osmanlı Kızılayı delegesi sıfatıyla Batı Avrupa ülkeleriyle Rusya'da bulundu ve 1919 yılı sonlarında İngilizlerce tutuklandı.

Serbest bırakıldığı 1920'de evlendi ve ardından Milli Müca-

dele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti. Bir süre Maarif Vekaleti'nde çalıştıktan sonra yedek kurmay yüzbaşı olarak Kazım Karabekir'in karargahına geçti.

Cumhuriyet sonrası, Mustafa Kemal'in yakın çevresi içerisinde yer aldı. Hariciye Vekaleti'ndeki görevini müteakip, 1924'te, vefatına dek sürecek milletvekilliğine; 1932'de de, çalışmakta olduğu ve ölümüne kadar sürdüreceği Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin (TTK) başkanlığına seçildi.

Üniversite reformu sonrasında, İstanbul Üniversitesi'ne yakınçağ siyasi tarihi profesörü olarak atandığından İstanbul'a gitti (1934) ve 11 Mart 1935'te burada vefat ederek Edirnekapı mezarlığına defnedildi. Pek çok eseri ve hatıraları bulunmaktadır.¹

Akçura, 1908-1913 yılları arasında, Orenburg'da çıkmakta olan *Vakit* gazetesinin muhabiri olarak Rusya içerisinde dolaştığı gibi Arnavutluk, İstanbul vs. gezileri de yapmıştır, ki bunlardan biri de, 1913 yılında aynı gazete adına çıktığı, Beyrut, Yafa, Telaviv ve Kudüs'ü kapsayan Ortadoğu seyahatidir.

Akçura; *Türk Yurdu*'nun “Dört-dörtbuçuk ay evvel, Suriye ve Hicaz cihetlerinde bir tetebbu seyahati icra etmek üzere İstanbul'u terkeden fâzıl yazıcılarımızdan Akçuraoğlu Yusuf Bey selâmetle avdet etmiş ve kendisini özleyen arkadaşlarına kavuşmuştur. Yusuf Bey, bundan sonra yine âlimâne yazılarıyla *Yurd*'umu zu ziyentlendirecektir”² şeklindeki duyurusundan dört-dörtbuçuk ay sürdüğünü öğrendiğimiz bu son seyahatinin izlenimlerini “Suriye'den (Beyrut'tan)”, “Filistin'den”, “Tarih-i Mukaddes” ve “Kudüs-i Şerif” başlıkları altında *Vakit*'te yayımladı.

İlki 20 Nisan 1913, sonuncusu 17 Ekim 1913 tarihini taşıyan mektuplar, *Vakit* gazetesinin 1180-1323 numaralı nüshaları ara-

¹ Geniş bilgi için bkz. Nuri Yüce, “Akçura, Yusuf”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. II, s. 228-229, İstanbul, 1989.

² “Akçuraoğlu Yusuf Bey”, *Türk Yurdu*, sayı 21 (45), 25 Temmuz 1329, s. 736.

sında, iki tanesi iki parçalı olmak üzere, 24 mektup ve 26 tefrika halinde yayımlanmıştır.³

Mektuplarda;

Bölgenin siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal durumu; hristiyan, müslüman ve yahudilerin vaziyeti ve devletle ilişkileri; yabancı ve müslüman okulları, sayıları, eğitim durumları ve mukayeseleri; Avrupa devletlerinin bölge üzerindeki emelleriyle Kudüs ve Beyrut'taki müesseseleri; okul siyaseti kanalıyla ve barışçıl yollardan sızma aracı olan yabancı okulların işlevleri; misyonerlerin faaliyetleri; Kudüs ve Beyrut şehirlerinin yapısı, yaşantısı, ahvali, nüfusu, sanayii ve tarihî yerleri; para, dil; halk-memur ilişkileri; Alman ve Fransız kolonileri gündeme getirildiği gibi;

Siyonistlerin amaç ve faaliyetleri; siyonizmin kökeni ve yahudi tarihi; yahudilerin kutsal topraklardaki emelleri; koloni ve okulları; nüfusları, çalışmaları ve;

Türk-Arap ilişkileri, Arap ihtilal hareketi, Arap milliyetçiliği, Arap milliyetçilerinin düşünce ve istekleri; Arapların okulları ve gazeteleri hakkında geniş bilgi verilmiştir.

Bunların yanı sıra, mektuplar, bölgeyle ilgili ilginç ve önemli tesbitler de içermektedir:

Kadim dönemlerde Türk-Yahudi ilişkileri;

Kudüs'ün; Türk dil, kanun ve parasından ziyade yabancı ülkelerin dil, kanun ve paralarının geçerli olduğu beynelmilel bir şehir görünümünü arzettiği;

Yahudilerin, söz siyonizme geldiğinde, aralarında anlaşmışçasına sözü değiştirip imar faaliyetlerine çevirmeleri;

Belli kesimler tarafından sürekli dillendirilen ve Filistinli

---

³ Mektuplar, yakın zamanlarda Kril alfabesiyle de yayımlanmıştır: *Yosıf Akçura: Edebî, Tarihî Eserler hem Makaleler Cıyınıtğı*, yay. haz. Mesud Gaynetdinov, s. 265-456, Kazan, 2011.

kardeşlerimizin hakarete varan sözcüklerle suçlanmalarına yol açan, arazilerini satma nedenine ilişkin acı gerçekler;

Devlet görevlilerinin arazi satışlarındaki rolleri; demirsiz saba-
nla tarım yapılması ve devletçe Ziraat Bankası'nın bir şubesi-
nin dahi açılmaması yüzünden, arazilerin Almanlara yahut Ya-
hudilere satılmaktan başka bir şansının olmadığı;

Daha o dönemde, Kudüs ve çevresinin, nüfusları, etkinlikleri
ve kolonileriyle adeta bir yahudi şehri haline geldiği;

Kudüs'te toplanan çok sayıdaki hristiyanın etkisini kırmak
amacıyla Salahaddin-i Eyyubi tarafından, –diğer İslâm bayram-
larının aksine– Rumi takvime göre ayarlanan ve hristiyanların
paskalyalarına denk gelen– Nebi Musa bayramı...

Kısacası, içerdiği bilgi ve tesbitlerle, eser;

Bölgede o günden günümüze dek olup bitenleri anlamamı-
za/anlamlandırmamıza yardımcı olacak ve İsrail devletinin ku-
ruluş sürecine ışık tutacak niteliktedir.

Biz bu eseri bundan 4-5 yıl önce kabaca hazırlayıp bir yayıne-
vine sunmuştuk. Ancak o zaman, eserin bir başkası tarafından
hazırlandığı söylenilerek kabul edilmemişti. Bunun üzerine, biz
de, ileride tekrar ele almak üzere bir tarafa bırakmıştık.

Bilahare, kitap çıktı. Ancak bazı özensizliklerin yanısıra, Ak-
çura'nın Kudüs'ten mektuplar halinde gönderdiği ve konuyla
doğrudan ilişkili olarak Yahudilik tarihini anlattığı ve kadim dö-
nemde yahudilerin Türklerle ilişkisi ile siyonizmin kökenini ele
aldığı “Tarih-i Mukaddes” başlıklı koca bir bölümüne hiç yer ve-
rilmemesi, orijinalinde bulunan başlıkların kullanılmaması, *Vakit*
gazetesinin sunuşunun alınmaması ve, tefrikanın siyonizmle ilgili
bilgilerini yeterli bulmayan Musa Carullah Bigiyef'in aynı gazete-
de ve o günlerde yayımladığı “Siyonizm” başlıklı dört makalesinin
(*Vakit*, nr. 1254, 1261, 1262, 1266; 20, 28, 30 Temmuz ve 3 Ağustos
1913) eksik olması bizi çalışmamızı tamamlamaya yöneltti.

Beş ana bölümden oluşan eseri hazırlarken, bir tür tercüme yoluna gidilerek, metin Anadolu Türkçesine aktarılmıştır.

Yazarın parantez içinde kullandığı ara cümleler bazan tireler – –, bazan da köşeli parantez [] içerisine alınmış ve bazı özellikli kelimeler normal parantez içerisinde korunmuştur.

Vakit gazetesinin erişemediğimiz bir nüshasında yayımlanan bir mektup, Kril alfabeli neşirden alınmıştır.

Eser, fotoğraflarla ve indeksle zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Dipnotlardan bize ait olanlar “ÖHÖ” rumuzu ile ayrılmıştır.

Eserin tefrika halindeki yayınında ana-başlık altında topluca verilen ara-başlıklar metin içerisine yerleştirilmiş, gerekli yerlere az da olsa parantez içerisinde tarafımızdan yeni başlıklar eklenmiştir.

Son olarak, esere şu metinler eklenmiştir:

1. Yusuf Akçura'nın mektuplarında yazdıklarını yetersiz bulan Musa Carullah Bigiyef'in, tefrikanın yayımlandığı sırada ve aynı gazetede Siyonizm hareketinin tarihî kökenine ve amacına değinen ve sözkonusu hareketi Kur'an ayetleri bağlamında ele alan “Siyonizm” (nr. 1254, 20 Temmuz 1913, s. 2-3; nr. 1261, 28 Temmuz 1913, s. 2-3; nr. 1262, 30 Temmuz 1913, s. 2; nr. 1266, 3 Ağustos 1913, s. 2-3) başlıklı dört makalesi;

2. Nebi Musa bayramıyla ilgili *Servet-i Fünun*'da çıkan (nr. 1681-207, 1 Teşrin-i Sani 1928, s. 404-405) bir yazı;

3. Akçura'nın; daha önce, yine *Vakit* gazetesinde yayımladığı, Suriye ve Filistin ile, Avrupalıların bölge üzerindeki faaliyet ve emellerine ilişkin bir makalesi (“Suriye”, nr. 426, 31 Ocak 1909, s. 2);

4. Aynı tarihlerde, Yusuf Akçura'dan yedi-sekiz ay sonra, 1914 yazında Kudüs'te bulunan bir Osmanlı zabitanın, Gazzeli Cemal Bey'in, yahudilerin Kudüs'teki faaliyetleri ve siyonizm

hakkındaki iki mektubu (“Arz-ı Mukaddes'te-1”, *Tercüman-ı Hakikat*, nr. 11915, 12 Haziran 1914, s. 3; “Arz-ı Mukaddes'te-2”, *Tercüman-ı Hakikat*, nr. 11916, 13 Haziran 1914, s. 3).

Sizleri eserle baş-başa bırakırken;

Her zamanki gibi, sayılarının artması dileğiyle, kültür yatırımcıları, kadim dostlarım Mehmet Ruyan Soydan ve Sinan Tavukçu'ya;

Eserin orijinaline ulaşmamızı sağlamak suretiyle hazırlanmasına vesile olan Daniyar Gilmutdinov kardeşime;

Eserde geçen Arapça cümle ve beyitlerin tercümesini kontrol eden sevgili Ömer Aydın Hocam'a;

Bizi bir kaynaktan haberdar eden İbrahim Öztürkçü kardeşime;

Bir eserinden alıntı yapmamıza izin veren hemşehrim sayın Ahmet Kanlıdere'ye;

Hazırlama sürecindeki ilgisinden dolayı kadim dostum İsmail Küçükklılıç'a;

Her daim ilgi ve desteklerini gördüğüm kıymetli aileme;

Çalışmamızın kapağını yapan Yunus Karaaslan kardeşime;

Ve nihayet, yayımını üstlenen İşaret Yayınları'ndan İsmet Uçma ağabeyimle, editörlüğünü yapan Hasan Hüseyin Uçma kardeşime teşekkürü borç bilirim.

Mayıs 2019-Fatih
Ömer Hakan Özalp

***Vakit* gazetesinin sunuşu**

Okuyucularımıza

Gazete ve mecmuaların bir vazifesi, olup bitenleri yazıp değerlendirmek ise, ikinci görevi de, olması muhtemel şeyleri araştırmak ve kamuoyunu buna hazırlamaktır. Avrupa basını bu ikinci göreve çok fazla önem verirken bizim matbuatta buna çok az yer verilmektedir. Bu hususta, Rus basınından aktarılan bazı önemsiz şeylerle yetinilmektedir.

Okuyucularımız da bu konuda fazla istekli değildir. Pek çok okuyucu, olayları, değil önceden yazmak, olup bittikten sonra dahi yazmayı acelecilik olarak görmekte; olayın yalnızca olduktan sonra yazılmasını uygun bulmaktadır.

Türkiye hakkındaki açık gerçekleri ortaya koyduğumuzda bazı okuyucular bunu zamansız buldular. Bizse, bu gerçeklerin çoğunu yıllar önce yazarak, kamuoyunu gerçek durumdan haberdar etmediğimize pişmanlık duymaktayız.

Bize göre, her halükarda, halkın bunları bilmemesinde ve beklenen olaylara/gelişmelere hazırlanmamasında hiçbir fayda yoktur; zarar ise hadsizdir.

İslâm âlemi için Trablusgarp, Arnavutluk ve Makedonya meselelerinden on kat, yüz kat önemli olan Suriye ve Arabistan meseleleri ortaya çıkmaktadır. Büyük devletlerden birinin büyükelçiliğinde yetkili bir şahsın bir yazarımıza söylediğine göre, bugün Türkiye'de beklenen en büyük problem, Arap hareketi –yahut Arapları hareketlendirme/harekete geçirme– olacaktır.

Büyük devletler arasında konuyla ilgili muayyen bir fikrin oluştuğu da kuşkusuzdur. Bu bakımdan, Suriye ve Arabistan hareketinin kıpırdaması için çok az emek gerekmektedir. Burada küçücük bir kıpırtı başlayacak olsa, bunun Avrupa'daki yankıları ile İslâm dünyasına olan tesirinin, bütünüyle farklı, bugüne dek tecrübe edilmemiş bir şekilde olması muhtemeldir.

Her taraftaki önemli olaylardan okuyucularımızı gereğince bilgilendirmek için, *Vakit* idaresi olarak fedakarlık yaparak, büyük olayların olduğu yerlere muhabir göndermeye çalıştık. Suriye ve Arabistan meselesinde de aynı yolu tuttuk. Siyasi yazarlarımız arasında ilk sırayı alan Yusuf Akçuraoğlu Bey'in Suriye'ye seyahat hevesi de *Vakit*'in arzusuyla örtüştü.

Kendisi, seyahat izlenimlerini *Vakit*'te yayımlamayı kabul etti. Yusuf Bey, Paris'te siyaset ve tarih bilimi okutan bir yüksek okulu bitirmiş yegane Tatar olup siyasi meselelerin nazariyatıyla/teorik kısmıyla epey ilgilendikten sonra, Rusya ve Türkiye'de siyasi tecrübelerini artırmakla uğraştığından, Suriye ve Arabistan'ın siyasi ve içtimai durumunu araştırmak için ondan daha iyi birini bulabilecek de değiliz.

Bu yüzden, Yusuf Bey'in Suriye mektuplarını iftiharla yayımlıyoruz. Okuyucularımızın da bunları dikkatle takip edeceklerine inanıyoruz.

Vakit (nr. 1180, 20 Nisan 1913, s. 1)